

## HASAN ALİ TOPTAŞ'IN *KAYIP HAYALLER KİTABI* ROMANINDA YAPI VE TEMA

### *Structure and Theme in Hasan Ali Toptas' Novel "Kayıp Hayaller Kitabı"*



Dr. Öğr. Üyesi Fatih UYAR

Gümüşhane Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Gumushane, fatihuyar@gumushane.edu.tr

#### Araştırma Makalesi/Research Article

**Geliş/Received:**  
03.06.2023

**Kabul/Accepted:**  
22.06.2023

**Sayfa/ Page:**  
15-33



#### Öz

Okumayı ve yazmayı varoluşu anlamlandırmanın ve hayatı anlamlı kılmamanın merkezine alan Hasan Ali Toptaş, kaleme aldığı anlatıları bireysel sorgulamalarının, dünyada yaşayışının farkındalık aracına dönüştürür. Her eserini yeni bir deneyime dönüştüren yazar insanın sınırlarına, sınırsızlıklarına, olabirliklerine dokunmaya çalışır. Metinlerinde edebî ve ebedî olanın peşinde olan sanatkar günübürlük akan güncelle arasına mesafeler koyarak gerçekliğin farklı yönlerini kurgusal düzleme taşımamanın endişesi içerisinde. Hayatı, yaşamı, olayları ve durumları yazı ile bütünlük bir düzlemde algılayan Toptaş, metinleri ile kurduğu sarsılmaz bağ sayesinde yaşadığı çağı yorumlamaya çalışır.

Anlatma değil saklama üzerine metinlerini kurgulayan Hasan Ali Toptaş *Kayıp Hayaller Kitabı*'nda bir kasabada hayallerini gerçekleştiremeyerek yarım kalmışlık duygusu içerisinde yaşayan insanların hayat hikayesini anlatır. On üç bölümden oluşan eserde sevgisizlik ve iletişimsizliğin hâkim olduğu bir evde çocukluğunu geçiren başkışı merkezinde umutsuzluğa ve anlamsızlığa sürüklenen karakterlerin dünyaları metin düzlemine taşınır. Taşranın yeknesak atmosferi nedeniyle labirentleşen kasabada anlatı kişileri anlamsızlık ve güçsüzlük duygusuna kapılarak kaderlerine razı gelirler. Güvenli bir barınak olma özelliğinden uzak, sıkıntının ve tükenişin mekânına dönüşen evlerinde huzur bulamayan kurgu karakterleri buldukları ortamdaki soyutlanarak kaçışı yönelirler.

Bu çalışmada düş ile gerçeklik arasında sınırların ortadan kalktığı olayların sarmal bir düzlemde ilerlediği, yalnızlık, sevgisizlik, iletişimsizlik, umutsuzluk izlekleri merkezinde kurgulanan *Kayıp Hayaller Kitabı* yapı ve tema bakımından tahlil edilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Hasan Ali Toptaş, taşra, ev, sevgisizlik, yalnızlık, iletişimsizlik, kaçış.

#### Abstract

Hasan Ali Toptaş considers reading and writing at the center of existential understanding and making sense of life, and employs his narratives as a tool of individual introspection and awareness of his own existence in the world. Turning each work into a new experience, he attempts to walk through the lines of human beings' limits, illimitableness, and possibilities. His pursuit of the literary and eternal leads him to weave different dimensions of reality into the fictional realm by creating distance from the daily updates of contemporary life. Perceiving life, existence, events, and conditions as a whole within his writing, Toptaş seeks to interpret the era he lives in, establishing an unwavering connection with his works.

Toptaş adopts a narrative approach that emphasizes concealment rather than straightforward narration. In his novel "*Kayıp Hayaller Kitabı*" (The Book of Lost Dreams), he delves into the lives of individuals residing in a town, grappling with a sense of incompleteness resulting from their unfulfilled dreams. The novel, spanning thirteen chapters, brings readers to a world where the characters are trapped in despair and meaninglessness with a particular focus on the protagonist. The protagonist, who grew up in a loveless and uncommunicative family, serves as the focal point by which these narratives unfold. Within the stifling atmosphere of the countryside, the characters resign to their predetermined fates, succumbing to a pervasive sense of purposelessness and powerlessness. Unable to find quiet in their homes, which have become sources of distress and exhaustion with a sense of unsafety, they isolate themselves from their environments and seek refuge in escapism.

This study critically examines the structure and themes of "*Kayıp Hayaller Kitabı*" exploring the dissolution of boundaries between reality and dreams within a cyclical narrative. Central motifs of loneliness, lovelessness, lack of communication, and hopelessness will be analyzed and discussed.

**Keywords:** Hasan Ali Toptaş, countryside, home, lovelessness, loneliness, lack of communication, escapism.

**Atıf/Citation:** Uyar, F. (2023). Hasan Ali Toptaş'ın *Kayıp Hayaller Kitabı* Romanında Yapı ve Tema. *International Journal of Filologia*. ISSN: 2667-7318 6(9), 15-33

Bu çalışma Fatih UYAR tarafından Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. İbrahim TÜZER danışmanlığında hazırlanan "Yabancılaşma Açısından Hasan Ali Toptaş Anlatılarında Yapı ve İzlek" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

## Giriş

Romanlarının her birinde farklı anlatı ve kurgu tekniklerini deneyimleyen Hasan Ali Toptaş roman teorisi üzerine okumalar yaparak metinlerinin alt yapısını güçlendirme çabası güder. 1980'li yıllardan itibaren kaleme aldığı eserlerle Türk edebiyatının yazarları arasına ismini yazdırır. Yeryüzüne susmak için gelenler sınıfında yer almayı kendisine amaç edinmiş olmasına rağmen sekiz roman, bir çocuk romanı, üç hikâye, bir deneme, bir şiirsel metin, bir de söyleşilerini topladığı kitabı olmak üzere on beş eserle suskunluğuna ara verir. İnsanların “Ortalığı kasıp kavuran füze çıvlamalarıyla silah seslerinin arasında sesi kısıldığı, kimi zaman günün koşullarında teslim olduğu” (Toptaş, 2016, s. 137) bir çağda yazmayı kendisine bir sığınma alanı olarak tercih ederek harflerin yol göstericiliğinde hayatı tanımlamaya ve anlamlandırmaya çalışır. İnsanın sınırları ve sınırsızlıkları üzerine kafa yoran Toptaş varoluşsal problemlerin sorgulamasını gerçekleştirir. Hayatın keskin sınırlarının olmadığına kanaat getiren yazar yaşamı siyah ve beyaz zıtlığında değil grinin belirsizliğinde anlama çabası içerisinde:

Bunun nedeni benim beyazın ve siyahın kesinliğinden uzak, grinin belirsizliğine yakın duruşum olabilir. Ben oldum olası kesin olan şeylerden ürkmüşümdür zaten. Kesin olan şey benim gözümde ölüdür çünkü; beyaz da, siyah da bu anlamda ölüdür. Ama grideki beyaz canlıdır; o yok gibi gözükene bir var, ya da var gibi gözükene bir yoktur. Bu yüzden; yazarken grideki beyaz beni öteki beyazlardan daha çok ilgilendiriyor. Hayata dair saklı tatların her zaman gri alanlarda ele geçirilip yitirildiğine, acıların her zaman oralarda doğup büyüdüğüne inanıyorum. Grinin ara sokaklarında gezinmeyi seviyorum (Talış, 2017, s. 55).

Ebedî ve edebî olanı eserlerine taşımayı hedefleyen Toptaş gerçekliği farklı yönleriyle keşfetmeye çalışır, gününbirliğin monotonluğuna kapılmadan metinlerini kaleme alır. Anlatılarında salt mesaj verme kaygısından uzak duran sanatkar güncelin kuşatıcılığına ve popüleritesine mesafeli duruşuyla yazınsal seyrini belirler. İmgesel diliyle anlatmaya değil, saklamaya odaklanır, gerçekle düşü, şimdi ile geçmiş birbirine harmanlar, zaman ve mekân unsurlarındaki sınırların bulanıklaştığı bir kurgu atmosferi oluşturur. Dilin sınırlarında gezinen yazar dilin sağladığı bütün imkânları kullanarak “kurguda ve dilde çok katmanlılık sağlayarak, nitelikli okura anlam alanları aralamaya çalışır. Yaşamın kendisi gibi metnin kurgusu da çapraşık, bulanık ve belirsizliği esas alır. “Metinlerinde olay merkezlik, sıradizimsellik kaygısı taşımaz. Anlatmak istediği, karanlık yanları, hayalleri, olabilirlikleri, olağanüstülükleri, imkânları ve imkânsızlıkları; yani her yönüyle insandır” (Eliuz ve Uyar, 2018, s. 315). Toptaş anlatılarında yalnızlaşan ve yabancılaşan bireyin sığınmak arayışı, bunalımı ve kuşatılmışlığı kimlik arayışı içerisinde olan karakterler aracılığıyla anlatılır.

Yazarın üçüncü romanı *Kayıp Hayaller Kitabı*, sevgisiz ve mutsuz yaşayan, umudunu ve yaşama heyecanını kaybetmiş karakterlerin, yaşadıkları çaresizlikler karşısında hayallere sığınmalarını ele alır. Toplumsal düzlemde yoksulluk, işsizlik, şiddet, kaçakçılık gibi konuların ele alındığı eserde bir taşra kasabasında tekdüzeliğin, monotonluğun hüküm sürdüğü atmosferde yaşadığı hayattan mesut olmayan anlatı kişilerinin kaçmak ile gitmek arasında kalışları, kuşatılmışlıkları kurgusal düzleme taşınır. Eserin ilk baskısı 1996 yılından Can Yayınlarından çıkar. 1999 yılında Adam Yayınları tarafından yayımlanan eser, sonrasında sırayla 2003 yılında İş Bankası Kültür Yayınları, 2009-2011 yılları arasında Doğan Kitapçılık, 2017-2019 yıllarında ise Everest Yayınları tarafından okurla buluşturulur. Bu çalışmada eserin 2017 yılında Everest Yayınları tarafından yayımlanan 1.baskısı esas alınacaktır.<sup>1</sup>

## 1. Yapı Unsurları

### 1.1. İsim-İçerik ilişkisi

Hayal “Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge, hülya” (TDK: 2011, s. 1067) anlamlarıyla insanın yaşam kaynağını oluşturan bir düşünme biçimidir. Hayata tutunma çabasında olan insan hedeflerine, amaçlarına ve arzularına ulaşmayı her zaman başaramaz. Bu yüzden hayaller kurarak mutlu olmanın yollarını arar. Bu çerçevede insanın hayal kurabilmesi hayatı anlamlı kılabilmesinin önemli koşullarından birisidir. Romanın isminde bulunan “hayal” kelimesinin “kayıp” sıfatıyla tanımlanması yaşama dair umutların kaybedildiğine işaret eder. Anlatıdaki karakterlerin hepsi kırılmalı, zedelenmiş karakter yapılarına sahiptir. Hayallerini gerçekleştirme fırsatı yakalayamayan roman kişileri umutsuzluğa kapılarak hayata küser. Başkışı Hasan, anne ve babasıyla huzurlu, sıcak ve içten bir ev ortamının hayalini kurar. Norm Karakter olan Elif ise fiziksel açıdan güvenli ve içerisinde

huzurla yaşayacağı bir ev hayaliyle hayata bağlanmaya çalışır. Başkişinin dedesi Ali ve Hamdi'nin dedesi ise Kevser ile evlenme arzusu ve umuduyla yaşarlar. Başkişinin babası Hasan, dayıları ve yengeleri de kendi dünyalarında mutlu olabilmek adına farklı hayallerin peşindedirler. Fakat roman karakterlerinden hiçbirisi arzuladıkları, özlemine duydukları hayallerine kavuşabilmeyi başaramazlar. Dolayısıyla umutlarını ve yaşam enerjilerini kaybeden karakterler kasabanın durağan ve sıradan atmosferine hapsolurlar.

Hayal kelimesinin yan anlamlarına bakıldığında “belli belirsiz görülen şey, gölge” ifadeleriyle ilişkili olduğu görülür. Çok katmanlı bir şekilde kurgulanan *Kayıp Hayaller Kitabı*'nda karakterlerin hayallerini gerçekleştiremedikleri için adeta hayaletle dönüştükleri ve yaşama sevinçlerini yitirdikleri gözlemlenir. Hayal kelimesinin gölge ve belli belirsiz görülme anlamları dikkate alındığında adeta kurgusal kişilerin de bu hali yansıttıkları gözlemlenir. Hamdi'nin dedesi Kevser ile evlenememenin verdiği acıyla hayata küser ve köy meydanındaki kahveler arasında ruh gibi dolaşan bir gezgine dönüşür. Sevdiği insanla evlenemeyen ve kart karakter Hidayet tarafından kaçırılan Kevser ise çocuğunun ölümüyle birlikte aklını kaybederek ruhsuz bir hayaletle dönüşür. Başkişi Hasan'ın babası Hicabi ise alacaklıları tarafından sürekli horlanan, aşağılanan bir kişi olduğundan hayat karşısında direnç gösteremeyen ve hayal meyal görünürlük kazanan, gölge gibi gezinen bir karakter pozisyonundadır.

Romanın isminde yer alan “kitap” ise hem yazarın hem de başkişi Hasan'ın yazma sürecini imler. Başkişi “siyah ciltli kocaman defterine” yaşadıklarını yazarak evdeki mutsuzluğunu unutmaya, kaçış duygularından uzaklaşmaya, hapsediği kasabanın monotonluğunu aşmaya çabalar. Çünkü defteri Hasan için yaşadıkları karşısında bir sığınak nesnesine dönüşür:

Onun gidişiyle koyulaşan sessizliğin içinde ben de hemen sırtı siyah ciltli defterimi alıp uzak bir köşeye çekiliyordum işte o zaman; yere boylu boyunca kırık bir söğüt dalı gibi uzanıyor, cümlelerin arasında kaybolup gitmek istercesine nefesimi tutuyor ve sayfaları ağır ağır çevirmeye başlıyordum (KHK, s. 299-300).

Hasan'ın defterine yazdıkları sadece kendi duygularını yansıtmamaktadır. Bir kitaba dönüşen bu notlar hayallerini yitirip belli belirsiz bir şekilde yaşayan, hayaletle dönüşen anlatı karakterlerinin yaşadıkları ve yaşayamadıklarıdır.

## 1.2. Olay Örgüsü

Yalnızlık, iletişimsizlik ve sevgisizlik temaları merkezinde kurgulanan roman, anne ve babası arasındaki huzursuzluk, uyumsuzluk sebebiyle evde arzuladığı yaşam koşullarını bulamayan başkişi Hasan'ın yaşadığı bunalımlar etrafında şekillenir. Eserde taşranın boğucu atmosferinde yarım kalmışlık, zedelenmişlik içerisinde anlam krizi yaşayan karakterlerin yaşadıkları edebî metin düzleminde ele alınır. Yazarın on üç bölüm halinde kaleme aldığı roman başkişi Hasan'ın yaşadıkları, Hamdi'nin dedesi ve Hasan'ın dedesi Ali Tektaş ve özellikle Kevser etrafında gelişen olay birimleriyle çözümlendiğinde üç bölüm halinde incelenecektir.

### 1. Bölüm

- Ali ve Hamdi'nin dedesinin Kevser'i sevmesi, Ali'nin hızlı davranıp Kevser'i babasından istetmesi
- Kevser'in babasının kızını vermekte gönülsüz davranması, verdikten sonra ise sürekli düğün tarihini ertelemesi, sonrasında ise Ali'nin intikam için inatlaşmasıyla düğünün sürekli ertelenmesi, bir türlü evliliğin gerçekleşmemesi
- Ali'nin pısrık davranışları sonrasında düğünün olmaması ve Hidayet'in Kevser'i atına alarak orman köyüne kaçırması
- Ali'ye âşık olan Kevser'in sürekli kaçma arzusu içerisinde olması fakat daha sonra çocuğunun olmasıyla hayallerinin suya düşmesi
- Çocuğun kaçakçılık yapan babasının dağdan geldiği gün heybesinden aldığı afyon sütünden yapılan şekerleri yemesi ve ölmesi

-Çocuğun otopsisini için ilçeden gelen heyetin duyarsız davranışları sonucunda çocuğun karnının Kevser'e diktirilmesi üzerine çocuğunun acısına dayanamayıp kadının çıldırması ve evini ateşe vermesi

## II. Bölüm

-Kevser'in kaçırılmasıyla hayallerini yitiren Ali'nin hayata küsmesi ve günden güne eriyerek hayattan soyutlanması

-Hamdi'nin dedesinin Kevser'e yaşattıkları nedeniyle Ali'den nefret etmesi ve onun yaşadıklarına sevinmesi

-Ali'nin yaşadıklarını kaldıramayıp ölmesi, oğlu Hicabi'yi yakın arkadaşı Hamdi'nin dedesine emanet etmesi

-Hicabi'nin Elif ile evlenmesi, başkışı Hasan ve kardeşi olmak üzere iki çocuğu olması, sorumsuz ve duyarsız bir yaşama sahip olması nedeniyle eşi Elif ile geçinememesi, huzursuz bir aile ortamının ortaya çıkması

-Başkışı Hasan'ın evdeki kavgalar, huzursuzluk nedeniyle çocukluğunu yaşayacağı sıcak bir aile ortamı bulamaması

-Hamdi'nin dedesinin sürekli kasaba sokaklarında aklını yitirmiş vaziyette dolaşan Kevser'i düşünmesi ve onunla yaşayamadıkları mutluluğun üzüntüsüyle kahrolması

-Kevser'in elinde bir torba ve etrafında köpeklerle köyde dolaşması, çocukların ve bazı insanların ona sataşması, yerli yersiz insanların kapılarını çalması

## III. Bölüm

-Hicabi'nin borçlarını ödeyememesinden dolayı alacaklıların evi basması, eşi Elif ile olan kavgalarının artması ve onu sürekli dövmesi

-Evdeki huzursuzluklar nedeniyle bunalan Hasan'ın Celil dayısının evine gönderilmesi, dayısı ve yengesi Nesime'nin de mutsuz olduğunu görmesi

-Nesime'nin Almanya'ya gitmesi ve kasabayla bağlantıyı kopararak Celil'e dönüş yapmaması, Celil'in sürekli içerek kasabaya, kasabadaki insanlara ağız dolu küfürler etmesi

- Celil'in atını satmak isteyerek Almanya'ya gitmek istemesi ve kardeşi Hüseyin'in atı satın alması

- Celil gittikten sonra bu defa Hüseyin'in içmeye başlaması ve kardeşleriyle kavga etmesi, Celil'den aldığı atı öldürerek üzerine attığı ev eşyaları ile birlikte hepsini yakması

-Kocalarının tavırlarından, davranışlarından rahatsız olan Elif, Nesime ve Gülser'in umutsuzluk duygusuna kapılmaları, çıldırıp aklını yitiren Kevser'e benzemeleri

-Ailesinin, akrabalarının ve çevresindeki insanların mutsuz bir yaşam sürmesine yakından şahitlik eden Hasan'ın yalnızlık duygusuna kapılması, çocukluğunu yaşayamaması ve sürekli bir yerlere kaçma arzusu içerisinde olması

### 1.3. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Roman çoğulcu bakış açısı ve anlatıcı ile kurgulanır. Çoğul bakış açılı, anlatıcılı eserlerde iki veya daha fazla bakış açısı ve anlatıcının kullanıldığı görülür. Yazar bazen hem hâkim hem kahraman anlatıcı ve bakış açısını kullanabildiği gibi bazen de bunlara üçüncü anlatıcı ile bakış açısını da ekleme tercihinde bulunabilir. Mehmet Tekin modern romanda ortaya çıkan bu yeni tekniğin roman kurgusuna sağladığı imkânlar hakkında şunları söyler:

"Geleneksel roman"da (veya geleneksel anlatımda), anlatma meselesi tek merkezliydi; yani, olaylara, kişi, zaman ve mekâna bir kişinin bilinç penceresinden bakılıyordu. Anlatım düz bir çizgide gerçekleşiyordu ve anlatılan da tek boyutlu olarak yansıtılıyordu. Oysa gerçek, anlatı dünyasının dışındaki gerçek, çok yönlü ve çok boyutlu. Özellikle insan gerçeği... Dıştaki gerçeğin hakkıyla

yansıtılması için romancılar, tek merkezli bilinç yerine, birçok kahramanın bilincini devreye sokmuşlar ve olayları, çok yönlü olarak yansıtma cihetine gitmişlerdir (2010, s. 57-58).

Çoğulluğun ve çoğulcülüğün tercih edildiği postmodern anlatılarda çoğul bakış açısı ve anlatıcı düzlemi metnin tekdüzelikten kurtulmasına ve romanın yapısal unsurlarının farklı bakış açılarıyla sunulabilmesine olanak sağlar. Parçalanmışlığın ve bölünmüşlüğün izleksel kurguyu biçimlendirdiği çok katmanlı metinlerde çoğul bakış açısı ve anlatıcı tekniğinin kurgusal akışla uyum içerisinde olması söz konusudur.

*Kayıp Hayaller Kitabı* üç anlatıcının bakış açısıyla kurgulanırken; bu anlatıcılar kahraman anlatıcı olarak Hasan, Hamdi'nin dedesi ve yazar anlatıcıdır. Zehra Tekin'e göre ise bu anlatıcılar "1. Ben", "2. Ben" ve "3. Ben" diye adlandırılan: diğer benlerin varlığıyla ayrışık bir konuma gelen çocuk Hasan'ın kendi "ben"i, onun yarattığı düssel bir kahraman olan Hamdi'nin dedesinin "ben"i ve kurguya müdahil olmayan fakat Hasan'dan da bağımsız olmadığı anlaşılabilir bir "dışöyküsel anlatıcı"dır" (2011, s. 127). Eserdeki kahraman anlatıcılar Hasan ve Hamdi'nin dedesi 1.tekil şahıs bakış açısıyla, dış öyküsel anlatıcı ise tanrısal bakış açısıyla anlatım gerçekleştirir.

Eserdeki kahraman anlatıcılardan olan Hasan, Elif ve Hicabi'nin çocuğudur ve evdeki geçimsizlikler, uyumsuzluklar nedeniyle evden ayrılmak isteyen bir karakter konumunda yer alır. Eserde bir çocuğun anlatıcı olarak seçilmesi anne ve baba arasında yaşanan huzursuzlukların daha içeriden kavranmasında inandırıcılık rolünü artırıcı rol oynar. Olayları bizzat yaşayan bir karakter olması ve evin çocuğu olarak sevgisizlik içinde büyümesi nedeniyle bir ailenin yaşam öyküsünün anlatılması için Hasan'ın anlatıcı olması önem taşır. Bunun yanı sıra çocukluk dönemi hayal dünyasının zengin olduğu bir dönem olduğundan gerçekleşmeyen hayallerin ruhsal dünyada açtığı yaraları aktarabilmek bakımından eserde bir çocuk karakterin anlatıcı seçilmesi önemlidir. Hasan'ın anlatıcılığında aktarılan bölümlerde ağırlıklı olarak evlerinde ve dayılarının evlerinde yaşanan geçimsizlikler anlatılır. Anlatıcının kurduğu en büyük hayal mutlu bir yuvada büyüme ve huzurlu bir aile ortamına sahip olmaktır:

Annemle babamın ardı arkası kesilmeyen kavgalarını gördükçe, keşke dedem sağ olsaydı, diye düşünüyordum ben; sağ olsaydı keşke... Hatta, ta gençliğimde pısrıklığının kurbanı olmamış olsaydı da dedem, Kevser'le evlenseydi ve şimdi ben gidip onlarda kalsaydım... Tıpkı Hamdiler gibi üçümüz yaşasaydık yani ve ben görmeseydim annemle babamın kavgalarını, şak şak öten bu tokat sesleriyle hıçkırıkları duymasa ve bilmeseydim. Asık suratlı bahamın yerine, sözgelimi, akşamları asâ tıktırılmasına yaslana yaslana dedem çıkıp gelseydi eve... Sonra, Kevser kar- şılasaydı onu merdivenin başında güller açan güleç bir yüzle ve dedem, onun pişirdiği bol acılı tarhana çorbasını hüpürdete hüpürdete içip keyifle şu köşedeki mindere çekilseydi... (KHK, s. 163).

Eserdeki diğer anlatıcı ise Hasan'ın arkadaşı Hamdi'nin dedesidir. Hamdi'nin dedesi Hasan'ın dedesi ile aynı kişiye, Kevser'e âşıklardır. Fakat Kevser'in kaçırılmasıyla her ikisi de emellerine kavuşamazlar. Hamdi'nin dedesi bu yüzden Hasan'ın ölmüş olan dedesine kırgın ve küskündür. Bu bağlamda Hamdi'nin dedesinin bakış açısıyla verilen kısımlarda kırgınlık, küsmüslük ve geçmişe özlem atmosferi hâkimdir. Hayallerine kavuşamamanın oluşturduğu kırılma düzleminde konuşan anlatıcı bunun yanında taşranın boğucu atmosferi ve insanların yaşadıkları durağan, monoton hayat tarzları hakkında bilgiler verir. Aşk, kavuşamama ve yaşanan mekânın anlatımında tecrübe edinmiş yaşlı bir kişinin anlatıcı olarak seçilmesi önemlidir. Anlatıcı karakter sürekli yenilmişlik, yorulmuşluk ve kırılmışlık duyguları içerisinde. İç monolog yöntemiyle dile getirdiği duyguları anlatıcının ruh hâlini aydınlatıcı niteliktedir:

Senin hayatın benim sana demediklerim kadar noksan," diye geçiriyordu belki içinden, "bunu biliyor muydun gökçe gelin? Hiç düşünüp merak etmiş miydin acaba senden neleri sakladım ben bunca yıl? Kuşkusuz merak etmemişsindir... Benim tutup bazı şeyleri saklayabileceğim yani, aklının ucundan bile geçmemiştir. Oysa yaptım bunu ben; içimde sakladıklarımla yıllarca hem hayat buldum hem de yanıp kavrulduğum (KHK, s. 43).

Eserde bazı noktalar ise iki farklı anlatıcının bakış açısıyla farklı noktalardan anlatılır. Hasan'ın evindeki huzursuzluklar 1. Tekil şahıs bakış açısıyla içeriden anlatıldıktan sonra bir sonraki bölümde Hamdi'nin dedesi tarafından bu defa gözlemci bakış açısıyla tekrar anlatılır. Eserin bazı bölümlerinde ise Hasan'ın ve Hamdi'nin dedesinin bazı anlatımları tanrısal anlatıcılık bakış açısıyla yeniden sunulur. Anlatıcılarda

yaşanan değişim ve farklılaşma okura olayları farklı açılardan görebilme ve algılayabilme imkânı sağlar. Dedenin mutsuz ve huzursuz geçen günlerinin önce tanrısal daha sonra ise 1.tekil şahıs bakış açısı ile anlatıldığı şu bölüm anlatıcı düzleminden yapılan çeşitlenmeye örneklik taşır:

Susuyordu artık dede, köşedeki minderin üstüne çekilip bir mezar sessizliğiyle âdeta yaşamıyormuş gibi susuyor ve sofradaki yufka kırıntılarını çelimsiz bir tavuk telâşıyla alıp alıp ağzına atan babaanneyi süzerek; “Senin hayatın benim sana demediklerim kadar noksan,” diye geçiriyordu belki içinden, “bunu biliyor muydun gökçe gelin? Hiç düşünüp merak etmiş miydin acaba senden neleri sakladım ben bunca yıl? Kuşkusuz merak etmemişsindir... Benim tutup bazı şeyleri saklayabileceğim yani, aklının ucundan bile geçmemiştir. Oysa yaptım bunu ben; içimde sakladıklarımın yıllarca hem hayat buldum hem de yanıp kavruldum. Sözgelimi, desem ki şimdi sana ben çorabayı bugünüm kadar içtim, kıs kıs gülersin... Üstelik de, de bakalım Hamdi nasıl içiyor dersin... Sonra, desem ki sana ben ağır yarayım gençliğimden beri; hop oturup hop kalkar, benden beter olur ve belki de aklını oynatırsın. Uykularına girer sonra benim yaram, acayip acayip suretlere bürünüp geceler boyu durup dinlenmeden rüyalarında kanar... Gözlerini ova- laya ovalaya kalkıp epekşi bir suratla hemen her sabah başıma musallat olursun artık, ipe sapa gelmez bir yığın soru sorarsın da hem kendini heder edersin boş yere, hem beni... (KHK, s. 43).

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda ben anlatıcı ile bir ailede yaşanan huzursuzlukların ve sevdiği insanla evlenemeyen, hayalleri gerçekleşmeyen karakterin yaşadıkları 1. Tekil şahıs bakış açısıyla aktarılırken; tanrısal anlatıcılı bakış açısıyla da bu anlatıcıların aktardıklarının farklı bir açıdan tekrar anlatımı söz konusudur.

#### 1.4. Zaman

Romanda kronolojik bir zaman akışı söz konusu değildir. Çizgisel, ölçülebilir ve belirli bir zaman dilimini kapsamaktan uzak olan zaman algısı takvimsel zamana uygunluk taşımaz. Başkişi Hasan'ın hayal dünyasında şekillenen eserde geçmiş, şimdi ve gelecek arasında sınır çizilemez. Çoğul anlatıcılı olarak kurgulanan eserde her bölümün farklı anlatıcı ve bakış açısıyla aktarılması zaman ve mekân algısında kırılmalara zemin oluşturur.

Eserin olay zamanının tespiti açısından en önemli göstergelerden birisi başkişinin dedesi Ali'nin mezar taşındaki “1907-1957” tarihlerdir. “Ali, Hicabi delikanlılık çağındayken öldüğüne ve metindeki olayların geçtiği zamanda Hicabi'nin de okul çağında bir çocuğu olduğuna göre Ali'nin ölümünün üzerinden yaklaşık on-on beş yıl geçtiği tahmin edilebilir” (Sevindik, 2021, s. 116). Bu durumda romanın olay zamanının 1970'li yıllara denk geldiği söylenebilir. Eserde öykü zamanı ile öyküleme zamanı bazı yerlerde eşzümreli olarak ilerlerken bazen de aradaki mesafenin arttığı gözlemlenir.

Romanda kasabaların ve köylerin zaman algısına dönük unsurların kullanılması mekânla ilintili bir zaman algısının ortaya çıkmasını sağlar. Kevser'in babasının kızını istemek için gelen Ali'nin babasına düğünü ertelemek için öne sürdüğü bağbozumu, üzüm zamanı, arpa zamanı gibi unsurlar kasaba, köy gibi yerlerde halk arasında kullanılan zaman unsurunun metin düzlemine taşındığının göstergesidir. Böylelikle olayların geçtiği mekân ile olay zamanı arasında ilintiler kurulmuş olur.

Eserde Hasan ve Hamdi'nin dedesi odağında yoğunlaşan tinsel zamanı etkileyen unsurlar olarak karakterlerin yaşadıkları ve taşranın monoton atmosferi öne çıkar. Hasan evlerinde anne ve babası arasında yaşanan geçimsizlikler nedeniyle mutsuz durumdadır. Çocukluk günlerini oyun oynayarak, arkadaşlarıyla eğlenerek ve anne-babasıyla mutlu vakitler geçirerek yaşayamayan başkişi için zaman tinsel düzlemde çözen zamana dönüşür. Romanın norm karakteri Hamdi'nin dedesi geçmiş yılların izini bir türlü unutamaz. Hasan'ın dedesi Ali ile Kevser konusunda husumet yaşayan karakter Kevser ile birlikte olamamanın, ona kavuşamamanın acısını hiçbir zaman yüreğinden atamaz. Kevser'i aklını yitirmiş vaziyette sokaklarda dolaşırken görünce tinsel düzlemde zaman akışını yitirerek donuklaşır. Hamdi'nin dedesini çıkışsızlığa sürükleyen diğer bir unsur da taşranın çıkışsızlığı, monotonluğudur. İki kahvesi, bir demircisi, bir lokantası, bir eczanesi olan kasabanın sıkıcı atmosferi de bu boyutuyla zamanın akışını kaybetmesine etki eder. Dar, boğucu ve monotonlaşan taşra atmosferinde sıkışan Hamdi'nin dedesinin anlatıcılığında aktarılan bölüm karakterin kuşatılmışlığını gözler önüne serer:

Peki, dedim ben de ve gerisingeri döndüm, anlaşılmas bir Hicabi özlemiyle birlikte gene demirci dükkânının önünden geçtim, gene aylak aylak kapı eşiğinde oturan Semerci Haşanın çaresizliğinin yanından, ezzenenin ayna gibi ışıldayan camından ve sokağa yayılan şu Vehbi'nin kızarmış et kokularının arasından geçtim de bu kez çınarlı kahvenin yolunu tuttum (KHK, s. 211).

“Gene” kelimesiyle imlenen imkansızlık ve sıkışmışlık duygusu kasabada yaşayan karakterin zaman algısının boyutlarını ortaya çıkarır. Yaşanan tekrarlar ve donuklaşma tinsel düzlemde zamanın akışkanlığını yitirdiğini gösterir.

### 1.5. Mekân

Gaston Bachelard'ın *Mekânın Poetikası* eserinde işaret ettiği gibi ev, insanın ilk sığınağı, ilk yuvasıdır. İnsan için en önemli içtenlik mekânıdır. Bireyin toplumsal alana geçmeden önceki durağı, çocukluğunu geçirdiği yerdir. Ferdin, dünya köşesi ve ilk evrenidir. Gerçek bir kozmostur onun için. Sözcüğün tüm anlamlarıyla kapsadığı bir kozmostur (1996, s. 32). Kendisiyle, iç dünyasıyla birleştiği/bütünleştiği, kaostan uzaklaştığı, uyuma eriştiği yerdir. Mesken anlamını da bünyesinde barındıran ev sükûnetin, dinginliğin ve iç huzurun sağlandığı bir mekân özelliğine sahiptir (Bergen, 2016, s. 144). Ev bu niteliklere sahip olduğunda dirlik ve rahatlığın barınağı hâline gelerek yuva hâline gelir. Eserde başkışının evi içtenlik ve karakterin sükûn bulabildiği, uyuma eriştiği mekân olma vasıflarına sahip değildir. Hasan'ın babası inşaat ustasıdır fakat ailesine rahat, yaşanılabilir, konforlu bir ev yapamaz. Evleri yağmur yağdığında her tarafından akıtan, çatısından yağmur alan eğreti bir durumdur. Bu yüzden sürekli bir ev hayali kuran annesi kendilerine sağlam bir ev yapamayan kocasıyla kavga eder. Bu anlaşmazlık ve çatışmalar evdeki iletişimi olumsuz yönde etkiler. Aile ortamındaki huzursuzluk evin kedisine yansiyacak derecede had safhadadır:

Zaten somurtmak, tekrarlana tekrarlana dört kişilik bir geleneğe dönüşmüştü artık; ikide bir, bir kalbur dolusu enik doğurup onları kaşla göz arasında büyüten, sonra da peşine takarak odadan odaya kasıla kasıla yürüyen kedi bile evin havasına kaptırmıştı kendini; nedense eskisi gibi çenesini bir karış ayırarak miyavlamıyor, bıyıklarının boyunu aşmayan hüzünlü bir mırıltıyla gidip duvarın dibine çöküyor ve buza kesmiş bakışlarla, hiç bıkıp usanmadan saatlerce Hicabi'yi süzüyordu (KHK, s. 180).

İletişimsizliğin hâkim olduğu ortamda yaşayan başkışı Hasan ve annesi Elif için ev insanların hayal kurabileceği mutluluk duygularını tadacağı mekân özelliklerini kaybeder. Evdeki bu şartlardan dolayı Hasan, Celil dayısının evine gönderilir. Celil dayısı ile yengesi fakirlik yüzünden rahat bir hayat yaşayamamaktadır. Maddi imkânları kısıtlı olan ailede fertler arasında sağlıklı bir bağ kurulamaz ve iletişimsizlik evin en temel problemi hâline gelir:

Ev inanılmaz bir sessizliğe gömülmüştü artık; kapı pervazlarından menteşelere, perdelere, tavandan sarkan ampule ve hâlâ yıllar önceki yangının izlerini taşıyan isli merteklere kadar hemen her yer bu sessizliğin şiddetiyle zonk zonk zonklamaya, ufalanıp ansızın tozmaya, acayip şekiller almaya, hatta bu şekillerin de ötesine geçerek yavaş yavaş bulanıp gözden silinmeye başlamıştı (KHK, s. 254-255).

Ev insanoğlunu dünyaya bağlayan ve onun ayakta/yaşamda kalmasını sağlayan en önemli sığınaktır. Bachelard'ın ifadeleriyle ev olmasaydı insan dağılıp giderdi. Ev, insanı gökten inen fırtınalara karşı olduğu gibi yaşamında yaşadığı fırtınalara karşı da ayakta tutar. Aynı zamanda hem beden hem ruhtur. İnsan varlığının ilk evrenidir. Üstünkörü metafiziklerin öğrettiği gibi insan, "dünyanın ortasına bırakılmadan önce" evin beşiğine yatırılır (1996, s. 34-35).

Romanda ev içindeki içtenliğin kaybedilmesinin yanı sıra fiziksel özellikleriyle de karakterlere güven vermekten uzak bir yapı halindedir. Ev dışarıdan gelecek mutsuzluğa sebep olacak olaylara karşı koruma konusundaki yetersizliğinin yanında dayanıksız yapısıyla, bireysel güvenliği dahi sağlayamayacak bir durumdur. Evin fiziksel yetersizliği karşısında bunalan Hasan'ın annesi Elif'in “*Tepemizde dam yok bre adam, göğün altında yaşıyoruz anlamıyor musun?*” (KHK, s. 137) sözleri yaşadıkları evin hâlini gözler önüne serer. Ev güçlüklerden, zorluklardan, hayatın karşılarına çıkarttığı fırtınalı süreçlerden karakterleri koruma vasfını yitirir.

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda karakterlerin yaşadığı yer bir kasabadır. Kasaba, şehirden küçük bir nüfusa sahip olması ve kent merkezlerine olan uzaklığı nedeniyle taşra olma özelliğine sahiptir. Merkezin dışında olmayı ve hiyerarşik yapının hâkim olduğu alan dışarısında kalmayı tanımlayan taşra mekânsal ve düşünsel çağrışımlarıyla ele alındığında merkezin imkânlarından uzak kalmayı temsil eder. Belli bir merkezin “dış”ında kalmayı imleyen taşra mevcudiyetini kendi dışındaki bir merkeze borçludur (Argın, 2005, s. 278). Kendi başına tanımlanmaktan mahrum olan taşra merkezin unuttuğu, görmezden geldiği, iskaladığı yerdir. Toptaş anlatılarında taşra merkez tarafından unutilan, yoksun bırakılan, kendi hâline terk edilen özellikler taşır. Temel insani ihtiyaçları dahi karşılanmayan kendi hallerine bırakılan taşra halkı merkezi gücü temsil eden muhtar, bekçi, korucu vb. gibi yetki sahipleri vasıtasıyla yönetilir. Gürbilek, taşranın epey bir süredir, merkezin imkânlarından mahrum bırakılmış olduğunu, başka yaşantıların kendisinden esirgendiğini (2005, s. 57) düşündüğünü ifade ederek yaşanan imkânsızlıkları dile getirir.

*Kayıp Hayaller Kitabı* romanının ilk bölümünde geçen diyaloglar Toptaş anlatılarındaki merkezin taşraya yaklaşım tarzını açığa çıkarır. Köyde yaşanan ölüm vakasını soruşturmak ve otopsi yapmak için köye gelen soruşturma heyetindeki savcının doktora söyledikleri, otoriteyi/merkezi temsil eden gücün taşraya/kırsala bakışını gösterir:

Jandarma nerde peki, diyor doktor savcıya. Dağal Köyünde vukuat varmış, diye yanıtıyor öteki, yetişebilirlerse gelecekler. Ayrarı bir dikişte yarıya indirip soluklanıyor doktor; Dağal mı, Dedeköy mü? Savcı yüzünü buruşturuyor gene, belli ki o sıcakta sorulan sorular gitgide canını sıkıp onu canından bezdiriyor. Gene de, ne bileyim hangisi yahu, diyor yapış yapış bir sesle; ha Dağal olmuş, ha Dedeköy ne fark eder, ikisi de o dağın kuytusunda değil mi? (KHK, s. 22).

Taşranın olumsuz çağrışımları, merkez tarafından unutulmakla, imkânsızlıklarla sınırlı değildir. Taşra dar ufukların, kahredici yeknesaklığın, boğucu bir taassubun, kısıtlılığın, sıkışmışlığın, vasatlığın hizaya sokucu egemenliğinin (Bora, 2005, s.40) de mekânıdır. Sürekli aynı şeylerin tekrarlandığı taşrada zaman telaşı yaşanmadan, bir yere/şeye yetişme telaşının olmadığı monotonluğun hâkim olduğu bir hayat yaşanır. Zamana kafa tutup hoyratça, bonkörce harcayanların, bütün günü izbe kahvehanenin köşesinde tüketenlerin, aşağı, ezik insanların yaşam yerine dönüşür adeta (Alver, 2010, s. 79-80).

*Kayıp Hayaller Kitabı* romanında olaylar iki kahvenin bulunduğu, birkaç tane de dükkânın bulunduğu küçük bir kasabada geçer. Burada yaşayan Hamdi'nin dedesinin anlatıcı olarak yer aldığı bölümlerde aktardıkları taşrada hüküm süren monotonlaşma ve durağanlaşmaya işaret eder:

Sonra boş masalarla sandalyelerin karşılıklı susuştuğu çınarlı kahvenin, kokularına yanık kıl kokusu sinen lokantanın ve eczanenin yanından gülüşe gülüşe geçip de sağdan soldan gelen uyarılara aldırılmadan kasabanın öteki ucuna doğru yürüdülse, hayalimde yürüdüler. Artık yürüye yürüye de yoruldular tabii hayalimde; hemen her gün karşılaştıkları bu lânet olası kasabanın hiç değişmeyen sokaklarını göre göre tıpkı benim gibi sıklıdılar ve ellerindeki kor parçalarından tüten incecik dumanlarla birlikte, şimdiye dek kim bilir kaç kez varıp varıp üşüşükleri yere varıp durdular ( KHK, s. 286).

Hemen her gün aynı şeyleri yapan, aynı şeylerle karşılaşan insanlar için hayat sürekli tekrarlanan kısır bir döngüye sıkışır.

## 1.6. Kişiler

### 1.6.1. Başkişi

Romanlarda entrik kurgu kişiler düzleminde başkişi merkezinde kurgulanır. Anlatımın bir bakıma varlık nedeni olan ve mutlaka tek kişi olması gereken başkişi eyleyenler ekseninin ana çekirdeğini oluşturarak okuyucunun tepkilerini yönlendirme özelliğine sahiptir (Korkmaz, 2018, s. 12). Başkişiler eserlerde anlatıcıya tanınan imkânlar ışığında iç dünyaları ve ruhsal boyutlarıyla ayrıntılı bir şekilde anlatılırlar. Dinamik anlatımın oyun kurucusu olduğundan metin kurgusunun odak noktasında yer alan başkişi dramatik aksiyonu yönlendiren temel güç olma vasfını taşır (Bourneur- Quillet, 1989, s. 153). Romanın varoluş sebebi olduklarından yazarlar romanlarını onların merkezinde kurgulayarak okuyucuda inanç ve duygusal değişiklikler meydana getirmeyi amaçlarlar. Bunun yanı sıra romanda ülkü değeri temsil eden ahlak felsefesinin somutlaştırılmasında odak noktada yer alırlar (Stevick, 2004, s. 181).



*Kayıp Hayaller Kitabı*'nin başkişisi Hasan'dır. Taşra kasabasında yaşayan Hicabi ile Elif'in çocuğu olan karakter anne ve babanın geçimsizliklerine, kavgalarına, huzursuzluklarına şahit olarak büyür. Babanın sorumsuzluğu nedeniyle Elif'in hayattan tek beklentisi olan sağlam ve dayanıklı bir eve sahip olabileme hayali gerçekleşmez. Çünkü inşaat işçisi olan Hicabi boşvermişlik duygusu ve duyarsız tavırlarıyla savruk bir kişiliğe sahiptir. Kocasının kayıtsız tavırlarından bıkan Elif ona ağır hakaretlerde bulunur ve aralarında bitmek bilmeyen kavgalar çıkar. Karısının bu yaklaşımına şiddetle karşılık veren Hicabi onu döver. Babasının annesine uyguladığı şiddet yüzünden başkişi Hasan'da babasına karşı nefret duyguları uyanır. Eserde kahraman bakış açılı anlatıcı olarak duygularını ifade eden Hasan'ın evlerinde kendisini "kapı önünden yükselen haykırıışlarla içeride derinleşen sessizlik arasına sıkışıp kalmış gözü yaşlı bir fare gibi" (KHK, s. 305) hissetmesi evin içtenlik mekânı olma vasfını yitirdiğini gösterir. Anne ve babasının bitmek bilmeyen kavgaları ile özellikle babasının lakayt davranışlarından dolayı umutsuzluğa sürüklenen başkişi evden kaçma hayalleri kurar. Metnin norm karakterleri Hamdi'nin dedesi ve Kevser'in evlenmelerini arzularak onların yanına yerleşme umuduyla yaşayan Hasan diğer taraftan da yaşadıklarını siyah ciltli defterine yazmaya koyulur. Başkişinin roman yazması postmodern romanlarda karşılaşılan üstkurmaca tekniğine başvurulduğunu gösterir. Bu tür metinlerde anlatı karakterinin yazdığı kurmaca eser üzerinden romanın yazım süreci hakkında bilgiler verilir. Hasan yazma eylemine girerek içerisinde sıkışıp kaldığı bunalım atmosferinden kurtulma çabasıdadır. Evdeki çatışmalı ortamın devam etmesi sebebiyle Elif oğlunu kardeşi Celil'in evine götürür. Fakat dayısının evinde de kendi ailelerindeki benzer iletişimsizlik ortamıyla karşılaşan başkişi için umutlar tükenmeye başlar. Yoksulluğun, şiddetin ve huzursuzluğun hüküm sürdüğü taşra kasabasında başkişi çaresizlik, çıkişsızlık ve yalnızlık içerisinde yazgısına razı olmak mecburiyetinde kalır.

### 1.6.2. Norm Karakterler

Romanlarda başkişilerden sonra en fazla boyuta ve derinliğe sahip olma özellikleriyle norm karakterler başkişiyi tamamlayıcı nitelikte görev üstlenirler. Başkişi ile okurlar, toplum arasında iletişimi sağlayan bir fonksiyon üstlenerek aynı zamanda tezat yaratma ve okuyucuyu rahatlatma işlevine sahiptirler (Stevick, 2004, s. 179). Toptaş anlatıları bağlamında ele alındığında ise norm karakterlerin öne çıkan özelliklerinden birisi eserin özünü genişletmede, desteklemede ve güçlendirmede (Stevick, 2004, s. 179-182) kullanılmalarıdır.

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda Kevser, Hasan, Hamdi'nin dedesi ve Ali için norm karakter olma özelliği taşır. Toptaş bir söyleşisinde eserin son sayfalarını yazdığı bir günde annesiyle telefonda konuştuğunu ifade eder. Bu görüşmede Toptaş annesine çocukluk yıllarında sokakta gezen ve deli olan kadının ismini sorar. Annesi ise kadının isminin Deli Selver olduğunu söyler (Baran, 2017: 99-100). Toptaş çocukluk yıllarındaki bu kadını romanda anlatmak istemiştir fakat ismini yanlış hatırladığından Kevser ismini vermiştir. Fakat annesiyle olan görüşmesinden sonra öğrenilmektedir ki yazar Kevser ismini değiştirmeyerek bilinçli bir isim verme eyleminde bulunur. Kevser ismi tasavvufi ve dinî metinler dikkate alındığında farklı okumalara açık bir isimdir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygambere ve Müslümanlara cennette vadedilen nehir olarak görülen Kevser ismi hadislerde ise şu şekilde geçer:

Hadislerde havzın suyunun süttten (bazı rivayetlerde gümüşten veya kardan; bk. Müslim, "Fezâ'il", 27) beyaz, kardan soğuk, köpükten (veya kaymaktan) yumuşak, kokusunun miskten güzel, altın ve gümüşten olan bardak sayısının ise gökteki yıldızlar kadar olduğu, altın ve gümüşten kanalları bulunduğu, su yollarında inciler olduğu, türlü türlü meyveleri olan altın dallı ağacının bulunduğu ve suyundan içenin ebedi olarak susamayacağı, yüzünün ebediyen kararmayacağı şeklinde rivayetler yer almaktadır (Ertürk, 1997, İslam Ansiklopedisi, C. 16, s. 547).

Kevser ismi bu bağlamda ulaşılması arzulanan bir unsur olma özelliğiyle eserde görev üstlenir. *Kayıp Hayaller Kitabı*'nda başkişi Hasan'ın dedesi Ali ve Hamdi'nin dedesi Kevser'e âşıktır. Ali ile Kevser'in evlilikleri gecikince Hidayet Kevser'i kaçıtır. Hidayetle olan evliliklerinden olan çocuğun ölümü sonrasında Kevser aklını kaybeder ve Hidayet'i öldürür. Olay örgüsü dikkate alındığında Kevser'e ulaşmaya çalışan ilk karakter Ali ona kavuşamaz. Ali'nin ölümünden sonra ise Hamdi'nin dedesi, Hasan'ın dedesine öfke duyguları içerisindedir. Kevser'in başına gelenlerden Ali'yi sorumlu tutan dede, anlatıcı olarak yer aldığı bölümlerde iç monolog yöntemiyle Kevser'e olan duygularını açığa çıkarır. Hamdi'nin dedesi Kevser'e kavuşamamanın getirdiği iç sıkıntılılarıyla benlik bölünmesi yaşar. Başkişi

Hasan ise evlerinde anne ve babası arasında gerçekleşen kavgalardan dolayı sürekli Kevser'in evine kaçma arzusu taşır. Fakat o da bir türlü Kevser'e ulaşamaz. Romanda Kevser üç erkeğin ulaşmaya çalıştığı fakat erişemediği bir karakter niteliğiyle isim olarak barındırdığı anlam alanlarına işaret eden bir karakter niteliğindedir. Aklını yitirdikten sonra köyüne dönen Kevser'in kasaba sokaklarında amaçsız bir şekilde kaybettiği yılların acısıyla dolaştığı görülür. Özellikle evlenemediği Ali'nin torunu olan Hasan'ın yaşadıklarını uzaktan uzağa takip eder.

Eserin diğer bir norm karakteri Hamdi'nin dedesidir. Kevser'e ulaşamamanın getirdiği iç sıkıntılarıyla bölünmüş bir benlik yapısına sahip olan karakter Gökçe gelin isimli kişiyle duygularını paylaşır. Yılların verdiği sıkıntıları ruhsal dünyasında hisseden ve geçmişi bir türlü unutamayan Hamdi'nin dedesi her gün kasabanın sokaklarında dolaşır fakat kimseyle iletişim kuramaz. Sokakta karşılaştığı Kevser'i her gördüğünde ruhu daralan karakter can sıkıntısıyla vakit geçirir. Köyde bulunan kahvelere, camiye ve lokantaya giderek derdini paylaşma arzusu taşıyan Hamdi'nin dedesi çevresinde sıkıntıları aktarabileceği birisini bulamaz. Bu yüzden köyün mezarlığına giderek ya da Gökçe gelin ismini verdiği kişiyle kederlerini paylaşır. Romanın anlatıcı karakterlerinden olan Hamdi'nin dedesi eserde monotonlaşan taşra atmosferinin de yansıtıcı karakteri niteliğindedir. Bu çerçevede dede karakteri eserin özünü genişletme, destekleme ve güçlendirme rolüyle norm karakter vasfına sahiptir.

Eserde Hasan'ın annesi Elif başkişiyi koruyucu ve kollayıcı yönleriyle norm karakter vazifesi üstlenir. Kocasını Hicabi'nin sorumsuz tavırlarından dolayı sağlam bir ev hayali gerçekleşmeyen Elif sevgisizlik ve iletişimsizlik kaynaklı yabancılaşma yaşar. Yıkık dökük bir evde oturan ve mutlu bir yuva kurma hayali gerçekleşmeyen Elif kocasının lakayt davranışlarından dolayı isyan eder. Bunun karşılığında şiddet gören Elif, Hasan'ı ev ortamından uzaklaştırarak koruma çabası güder ve bu yüzden oğlunu kardeşi Celil'in evine götürür. Elif eserde erkek egemen toplumda sevgisizlik ve ilgisizlik içerisinde şiddet uygulanan kadınları simgeleyen anlatı kişisi görünümündedir. Yoksulluğun, mahrumiyetin hâkim olduğu taşra kasabasında Elif güçsüzlük ve ezilmişlik içerisinde çocuğunu aile içerisindeki huzursuzluklardan korumaya çalışan fedakâr özellikleriyle romanda görev alır.

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda başkişi Hasan'ın dedesi Ali norm karakter olarak bulunur. Ali Kevser'e âşık olur fakat ona açılmakta sıkıntılar yaşar. Sonrasında ise babalarının birbirlerine olan inatları sonrasında âşıklar bir türlü birbirlerine kavuşamazlar. Hidayet'in Kevser'i kaçırmayla kahrolan Ali ölür. Aşkını ve tamamlayıcı karakterini yitiren Ali eserdeki umutsuzluk izleğinin simge karakteri durumundadır. Kevser'e ulaşma arzusunu gerçekleştiremeyen karakterin belirgin özellikleri pısrık, yılgın ve umutsuz olmasıdır. Başkişi kendisini babası Hicabi'ye değil dedesine yakın hisseder. Canı sıkıldığında ve evde kavgalar arttığında dedesinin fotoğrafına bakan başkişi Ali dedesinden yardım ister gibidir. Bunun yanında onun kavuşmayı arzuladığı Kevser'in evine kaçma hayali de dedesiyle ortak bağlarını oluşturur.

### 1.6.3. Kart Karakterler

İmaj oluşturma açısından kullanışlı olan kart karakterler roman ve öykülerde tek bir özelliğin sembolü olarak yer alır. Yalınkat ve düz karakter olma nitelikleriyle (Forster, 2001, s. 108-109) değişmeye, gelişmeye kapalı olarak eserde tek bir duygunun, içgüdünün, refleksin, kişileşmiş biçimine (Korkmaz, 2018, s. 20) dönüşen kart karakterler bireysel bir derinliğe sahip değildir. "Genellikle 'hedef obje'ye varmayı engelleyen karşı güç grubunda yer alsalar da ülkü değerleri temsil eden kart karakterler" (Korkmaz 2018, s. 20) tekdüze, derinliksiz ve boyutsuz olma özellikleriyle romanlarda görev üstlenirler.

Eserde Hidayet, Hicabi ve Vakkas dayı kart karakter göreviyle yer alır. Ali ile Kevser'in evliliklerine ve kavuşmalarına mani olan Hidayet zorbalık ve acımasızlığın temsilcisi olarak bulunur. Yıllarca birbirine kavuşma arzusuyla yaşayan âşıkların hayallerinin önünde engel teşkil eden Hidayet, isminin taşıdığı anlam değerlerine zıt bir kişilik görünümü sergiler. Düğünlerine az bir süre kala Kevser'i kaçıran Hidayet kaçakçılık yapan birisidir. Ali'ye olan sevdası yüzünden sürekli Hidayet'ten kurtulmaya çalışan Kevser'in ondan bir çocuğu olur. Hidayet'in eve geldiği bir gün çantasındaki afyon şekerini yemesinden sonra çocukları hayatını kaybeder. Bu ölümle birlikte aklını yitiren Kevser Hidayet'i öldürerek köyüne döner. Hidayet çocukları, Kevser, Ali ve Hamdi'nin dedesi karakterlerinin hayallerini kaybetmesine neden olan davranışlarıyla kötülüğün temsilcisi durumundadır.

Hicabi eserde diğer bir kart karakterdir. Lakayt ve sorumsuz tavırlarıyla hayat karşısında dirençli bir yapıya sahip olmayan Hicabi ailesine karşı görevlerini yerine getirmeyen yaklaşımlarıyla başkişi ve annesi Elif'te sevgisizlik duygularının oluşmasına neden olur. İnşaat işçisi olan karakter başladığı işleri yarım bırakan ve sürekli birilerine borçlanarak insanlara güven vermeyen kişilik özelliğine sahiptir. Bu yüzden alacaklıları sürekli evine gelen Hicabi onlardan kaçmaya çalışır. Eve gelen alacaklılardan bunalan Elif çocuklarına huzurlu bir ortam sunamamanın üzüntüsünü yaşar. Karısı Elif'in dayanaklı bir ev sahibi olma arzusu konusunda duyarlılık sahibi olmayan Hicabi karısının itirazları karşısında ona şiddet uygular. Annesine olan yaklaşımlarından dolayı başkişi Hasan'da babasına karşı nefret duyguları uyanır. Başkişi için baba güvensizliği, samimiyetsizliği ve sorumsuzluğu imleyen bir konumda yer alır. Yoksulluk ve fakirlik içerisinde yaşayan aile babanın kayıtsız kişiliğinden ötürü daha mutsuz bir yaşam sürmek mecburiyetindedir. Baba Hicabi eserde karısına ve çocuklarına karşı gösterdiği davranışlarla sevgizlik ve iletişimsizliğin kaynağı hâline gelir.

Romanda başkişinin dayısı olan Vakkas ise sürekli evin eşiği önünde oturan bir karakter olarak yer alır. Yaşanan yoksulluk, geçimsizlik ve şiddet sarmalında hayallerini kaybeden insanların arasına karışmaktan çekinen Vakkas kendisini olaylardan soyutlayarak evinin önünde oturur. "Tek bir karakteristik özelliğin vücut bulmuş şekline" (Stevick, 2004, s. 175) dönüşmesiyle kart karakter vazifesi üstlenen Vakkas, Hicabi'nin, Kevser'in, Celil'in, akrabalarının, köylülerinin başlarına gelen olaylar karşısında tepki vermeyen soyutlanmış bir karakter görünümü sergiler. Bütün yaşananlar karşısında reaksiyon göstermeyen Vakkas'ın bu tavrı çaresizlik ve çözümsüzlük kaynaklıdır.

#### 1.6.4. Fon Karakterler

Romandaki yapının işleminde yardımcı rol niteliğinde çark görevi gören fon karakterler "dekoratif unsur" (Aktaş, 1984, s. 139) niteliğindeki kişiler olarak anlatmaya bağlı türlerde kurguyu somutlayan, olayları gerçeğe yaklaştırıp aksiyona ivme kazandırır. Romanda işlevsel açıdan en az derinliğe sahip kişi ya da kişiler grubunu oluşturan fon, figüratif kişiler, anlatıda başkişinin sosyal ortamın daha somut bir şekilde dikkatlere sunulmasına yardımcı olarak görevlendirilir (Korkmaz, 2018, s. 300).

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda kasabadaki sosyal ortamı şekillendirme ve sosyal ilişkiler ağını örme göreviyle yer alan başkişinin dayıları Celil, Himmet, yengeleri, Sinemacı Şerif, keşif için köye gelen savcı, doktor, jandarma, köyün muhtarı, çoban, köylüler, Kevser'i taşıyan çocuklar, Ali ve Kevser'in babaları, Celil'in küçük kızı, Lokantacı Vehbi, Güllü Dayı, Gürol Hoca, Bakkal Yusuf, Semerci Hasan fon karakter olarak bulunur.

## 2. İzleksel Kurgu

Durağanlaşan ve monotonlaşan küçük bir kasabada hayallerini yitiren ve yaşamı anlamlı kılamayan karakterlerin hayat hikâyelerinin ele alındığı eserde başta başkişi olmak üzere bütün karakterler ümitsizlik içerisinde çıkışsızlık duygularına kapılırlar. Umutsuzluk, sevgisizlik, iletişimsizlik, yalnızlık, anlamsızlık ve güçsüzlük izlekleri merkezinde kurgulanan eserde ülküdeğer ve karşıdeğerler, KORA (Korkmaz 2015, s. 100-114) şemasında şu şekilde gösterilebilir.

	Ülküdeğer (Tematik Güç)	Karşıdeğer (Karşı Güç)
<b>Kişi Düzlemi</b>	Hasan Elif Kevser Hamdi'nin Dedesi Ali Nesime	Hidayet Hicabi Celil Vakkas

<b>Kavram Düzlemi</b>	Aşk Sevgi	Yalnızlık Umutsuzluk Sevgisizlik İletişimsizlik Anlamsızlık Güçsüzlük Şiddet Yoksulluk
<b>Simge Düzlemi</b>	Kuş Hasan'ın sırtı siyah ciltli defteri Kevser'in torbası Hayali ev	Hasan'ın yaşadığı ev Celil'in evi Orman köyü Ala köpek Afyon sütü Elektrik Sütbeyaz at

## 2.1. Yalnızlık

İnsan sosyalleşerek ve toplum içerisine karışarak yaşayan bir varlıktır. İçine doğduğu aile ve sonrasında dâhil olduğu sosyal ilişkiler çerçevesinde kendisini ancak başkalarıyla olan bağları sayesinde inşa edebilecek olan birey için yalnızlık çeşitli anlam alanlarına işaret eder. Yaratıcı, üretken, olgunlaştırıcı yönleriyle pozitif değerleri bünyesinde taşıyan yalnızlık fiziksel, duygusal, toplumsal yabancılaşma ve kendisinden ya da diğerlerinden soyutlanma boyutlarıyla sosyoloji ve psikolojide sekiz ayrı yaklaşım çerçevesinde değerlendirilir (Göka, 2020, s. 17-18). Başkalarından ve dünyadan kasıtlı olarak kopmak; acılı ve iç sızlatan yaşam hâli; anlamsal ve varoluşsal düzlemde insani ilişkilerin yitimi; hastalık ve yoksunluk durumu; manidar ve esaslı insan ilişkilerinin çözümlenmesi; ölümün yaralı ve can çekişen ruhlarda uyandırdığı duygu; işin ya da evin yitilmesiyle ortaya çıkan durum; hayattan bezginleşme ve bıkkınlık hâli; terk edilmişlik ve içsel kırılma hâli (Borgna, 2018, s. 112-113) gibi duygusal durumların açar kavramı olan yalnızlık bu tür hallerde bireyi umutsuzluğa ve hüznе sürükler.

Romanda hayal kırıklıkları içerisinde amaçlarını ve geleceklerini kaybedenlerin yaşadığı yalnızlık duygusu anlatılır. Eserin başkışisi Hasan, anne ve babasının huzursuzluklarından dolayı evlerinde yalnızlık yaşar. Mutsuz bir aile ortamında yaşam süren karakter sıcak bir aile ortamının hayallerini kurar fakat bu arzularına ulaşamaz. İçtenlik çağrışımları taşımayan ve hane halkının sıcak bir yuva ihtiyacını karşıla(ya)mayan evde Hasan sıkıntılarını, üzüntülerini paylaşabileceği kimse bulamaz. Bu yüzden “*sırtı siyah ciltli kocaman*” (KHK, s. 237) defterine sürekli evden kaçış hayallerini ve eserin norm karakteri Kevser’le birlikte yaşama düşüncesini kaleme alır. Annesi Elif oğlunu umursamaz tavırlarıyla aile huzurunu bozan Hicabi’den uzaklaştırmak için dayılarının evine gönderir ama Hasan dayılarının evlerinde de aradığı mutluluğu bulamaz. Bu yüzden Hasan sözlerin ve duyguların çözüldüğü bir anafora sürüklenerek baş döndürücü bir kaygıya teslim olur (Borgna, 2018, s. 139), git gide yalnızlaşır ve duygusal bir çoraklığa sürüklenir.

Eserin yalnız olan diğer karakteri Hasan’ın defterine yazdığı hayali kurgudaki arkadaşı Hamdi’nin dedesidir. Dede karakteri taşranın monoton ve boğucu ortamında yalnızlık duygularını eserde canlandıran kişidir. Hasan’ın dedesi sevdiği kız olan Kevser’le birlikte olamamaları yüzünden tamamlan(a)mamışlık duyguları içerisinde. Kaçırılması ve çocuğunun ölmesinden sonra delirerek köye dönen Kevser’i her gördüğünde gençlik yıllarını hatırlayan dede yaralı bir durumdadır. Göççe

gelin ismini verdiği kişiyle yaptığı konuşmalar merkezinde hayalinde Kevser'le birlikte olmayı arzulayan karakterin örselenmişliği belirginleşir. Küçük bir kasabada geçen olaylar dizisinde dede derdini paylaşacak kimse bulamamanın hüznünü ve kederini yaşar. 1.tekil şahıs açısıyla dedenin aktardığı ifadeler yalnızlığını vurgular niteliktedir:

O sırada, asmalı kahvenin önüne varmıştım artık; suyun serinliğini asâ tıkrıtlarımla dalgalandım dalgalandım havuzun kenarından geçmiş ve o kirli mavi kapıya iyice yaklaşmıştım. Yaklaşınca, her zamanki gibi durup şöyle bir baktım gene, sonra usulca girdim, oldukça tedirgin adımlarla ilerledim ve bir masanın ucuna oturdum. Bari burası biraz kalabalık, diye mırıldandım tespihime davranırken. Yanı başımda oturanlardan biri sesime hafifçe kulak kabarttı ama dönüp bakmadı. Bakma bakalım bakma, dedim ben de içimden. Sonra bütün dikkatimle gene seyrettim löpürtülere karışan gülüşleri, ellerim ve yüzümle uzun uzadıya seslere dokundum ya da kahvenin yarı uykulu havasında nice kıpırtı varsa insana ve hayata dair, ince ince ayıklayıp sanki bunları eve döndüğümde geçip bir defterin başına yazacakmışım gibi belleğime doldurdum. Ardından da, sabahın köründe domino taşlarına üşüşenlerle üç beş kelime laf edeyim, dedim ama pek yüz vermediler bana; içimde balkıyıp duran konuşma ihtiyacını anlamışçasına kaçtılar belki, kafalarını avuçlarındaki taşların arasına gömüp iyice sustular... (KHK, s. 148).

Sevdiği insanla evlenemeyerek Hidayet isimli uyuşturucu kaçakçısı tarafından kaçırılan eserin norm karakteri Kevser de eserdeki yalnız karakterlerdendir. Dört yaşındaki çocuğu kocasının getirdiği şekerleri yedikten sonra ölünce aklını yitiren Kevser sığınak arayışıyla köyüne döner fakat kendisine meczup muamelesi yapan insanlar tarafından yalnızlığa mahkûm edilir. Kasaba halkı tarafından deli olarak adlandırılan Kevser çocuklar tarafından taşlanarak kovalanır ve yalnızlık içerisinde sokak sokak dolaşır.

Elif ve Nesime de yalnızlık içerisinde yaşar. Kocası Hicabi'nin umursamaz tavırlarından ötürü derme çatma, her tarafından su alan bir evde yaşayan Elif duygularını ve hüznünü paylaşacağı kimseyi yanında bulamaz. Benzer şekilde mutsuz bir evlilik yapan ve eşinden sevgi görmeyen Hasan'ın yengesi Nesime yalnızlık içerisinde. Elif, Nesime ve Kevser karakterleri çerçevesinde eserin kadın karakterlerinin yalnızlık içerisinde olması dikkat çekicidir. Kadınların ortak noktası mutlu bir aile düzenine sahip olamamaları ve gerçekleştirilemeyen hayallere sahip olmalarıdır.

## 2.2. Umutsuzluk

Umut insanın varoluşsal yaşam kaynağıdır. Bireyin hayatı anlamlı kılabilmesi ancak geleceği imleyen umudun varlığıyla mümkün hâle gelir. İnsanı bugünün ötesine taşıyan ve yarının daima mümkün bir hedef olduğunu hissetmesini sağlayan oluşumu içinde barındıran umut (Borgna, 2015, s. 113) hayata sarılabilmeyi sağlar. Sorumluluklarının farkında olarak özgür seçimleriyle hayatını sürdüren insan umutlu olabilirse yaşama inancını ve sevincini devam ettirebilir. Sürekli bir şeylerin gerçekleşebilmesi hayaliyle ferahlama ihtiyacı hisseden insan için umutsuzluk yaşam enerjisinin kayboluşuna yol açabilen bir durumdur. Umutsuzluğu “ölümcül hastalık” (2017, s. 26) olarak tanımlayan Soren Kierkegaard bu hastalıkta bedensel bir ölümün ortaya çıkmadığını işkence ve can çekişmede olduğu gibi ölümle savaşılan kişinin yine de ölemediğini ifade eder. Ölümünden daha feci bir durumla karşı karşıya kalınan umutsuzluk durumunda sonsuza değin öldüğünü, ölümle birlikte öldüğünü savunan düşünür ölme sonucunda her şeyin bittiğini ama umutsuzlukta ölümün sürekli hâle geldiğini dile getirir (Kierkegaard, 2017, s. 26). “Ö-le-me-me ve yaşaya-ma-ma” (Borgna, 2014, s. 7) kaygısını da beraberinde getiren bu ruhsal süreçle karşılaşan “insanın hayatı her türlü atılımdan yoksun kalır ve kendini dünyayla iletişim kurmaktan geri çeker” (Borgna, 2014, s. 7).

Bir taşra kasabasının durağan düzleminde hayallerini kaybeden ve yaşamı anlamlı kılamadıkları için bedbin bir şekilde umutsuzluğa kapılan karakterlerin hayatlarının anlatıldığı *Kayıp Hayaller Kitabı*'nda başkişi Hasan, annesi, babası, dedesi, Kevser, dayıları, yengeleri ve Hamdi'nin dedesi olmak üzere bütün anlatı kişileri ümitsizlik içerisinde yaşarlar. Eserde sadece hayal eden fakat bunları gerçekleştirecek iradeyi kendilerinde bulamayan karakterler çıkışsızlık ve çözümsüzlük içerisinde güçsüzlük duygusuyla hayata küserler. Başkişi Hasan'ın tek hayali mutlu bir yuva ortamında anne ve babasının huzurlu olduğu bir evde yaşamaktır. Evdeki kavgalar yüzünden hayali gerçekleşmeyen Hasan umutsuz bir şekilde sadece elindeki deftere yaşadıklarını yazarak sıkıntılarını aşmaya çalışır. Kocasının

umursamaz tavırlarından dolayı dayanıklı ve sağlam bir evde oturma hayali gerçekleşmeyen Elif de kendisini umutsuz hisseder. Onu umutsuzluğa sürükleyen hem kendisinin hayallerinin gerçekleşmemesi hem de iki çocuğuna huzurlu bir yaşam seçeneği sunamamasından kaynaklanır. Başkişi Hasan'ın annesinin ruh hâline dönük küçük bir çocuk olarak aktardıkları Elif'in ruhsal hâlini açığa çıkarır:

Kardeşim çoktan uyumuş oluyordu belki o sırada mışıl mışıl, kedi uyumuş oluyordu, merdiven basamakları uyumuş oluyordu, odalar uyumuş oluyordu, hatta aşağıdaki tulumba, tulumbanın yanındaki testiler ve testilerdeki sular uyumuş oluyordu ama ben gözlerimi açıp arada bir sessizce annemi seyrediyordum. Sicim gibi akan gözyaşlarını görüyordum onun, ıslak kirpiklerini, çizgilenmeye yüz tutan alınını, alınına üşüşen gölgeleri, gölgelerin arasındaki elini ve bakışlarında göllenen uçsuz bucaksız yalnızlığıyla yalnızlığında yankılanan çaresizliğini görüyordum da üzülüyordum (KHK, s. 129).

Romanda Hasan'ın dedesi Ali ve Kevser birbirleriyle evlenemedikleri için yaşama sevinçlerini ve umutlarını kaybeden diğer karakterlerdir. Hidayet'in Kevser'i kaçırması sebebiyle evlilik hayalleri gerçekleşmeyen Ali ve Kevser yenilmişlik duygusuyla ümitsizliğe kapılırlar. Kevser dört yaşındaki çocuğunun ölümüyle birlikte aklını yitirerek köyün içerisinde durmadan dolaşan bir gezgine dönüşür. Çocuklar tarafından taşlanması ve köy halkı tarafından dışlanması Kevser'i gittikçe hayattan koparır. Gençlik yıllarında Ali gibi Kevser'le evlenmek isteyen Hamdi'nin dedesi de hayata küskün bir şekilde hınç içerisinde yaşayan bir kişidir. Kevser ile evlenmekte geciken Ali'ye kızdığı gibi kendi kaderine de kırgındır. Kevser'i zihninden çıkaramayan dede geçmişin etkisinden kurtulamaz. Umutsuzluk hâli Hamdi'nin dedesindeki zaman algısında kendisini belli eder. "Umutsuzluğa düşülen her an umutsuzluğa yakalanılır, şimdi, gerçek geçmiş hâline gelerek durmadan yok olur, umutsuzluğun her gerçek anında umutsuz kişi olası tüm geçmişi bir şimdi gibi taşır" (Kierkegaard, 2017, s. 25) ifadesindeki anlam dünyasıyla hayatı şekillenen dede gerçeklerin acı atmosferinden kendisini kurtaramaz. Kırgın ve küskün bir şekilde derdini açacak kimse bulamayarak yalnız kalan dede geleceğe dair ümit taşımaz.

### 2.3. Sevgisizlik

İnsanoğlu bütünleşme ve birleşme eğiliminde olan bir varlık olarak kendisi dışındaki bireylerle kaynaşma çabası gösterir. "Kendisini dünyayla birleştirme ve aynı zamanda bir bütünlük ve bireysellik duygusu kazanma gereksinmesini doyuracak bir tek tutku vardır yalnızca; bu da sevgidir" (Fromm, 1996, s. 44). Çevresindekilerle sevgisini paylaşabilme imkânı yakalayan ve onlardan karşılık görenler kişiliklerini daha sağlıklı bir şekilde inşa edebilirler. Sevgi, dayanışma ve güven duygularının oluşumunda birincil rol oynar. Bireyin ruhsal ve zihinsel sağlığı açısından sevgi bağları ile bağlanabileceği insanlarla etkileşim içerisinde olması önem taşır. Auschwitz kampında geçirdiği tecrübeleri anlatan Victor Frankl'ın hayatta kalma mücadelesi veren insanların hayatta özleyebileceği nihai ve en yüksek hedef olarak sevgiyi gördüklerini belirtmesi bu duygunun bireyin yaşamında ne kadar önemli bir yer tuttuğunu ortaya koyar (2015, s. 52). Sevginin insan hayatında farklı boyutları vardır. İnsan öncelikle kendi iç dünyasıyla barışık olabilmeli ve kendisini sevebilmelidir. Aile sevgisi, anne-baba sevgisi, aşk boyutuyla sevgi, cinsellik düzleminde sevgi gibi farklı anlam alanlarıyla sevginin uzandığı ilişki ağları genişletilebilir.

Romanın başkişisi Hasan sıcak bir aile ortamında büyümez. Babası Hicabi aylak aylak dolaştığı için herkese borçlanır ve eve her gün alacaklılar gelerek alacaklarını tahsil etmeye çalışırlar. Derme çatma bir evde oturdukları için sürekli başlarını sokabilecekleri ev hayali kuran Elif kocasının kayıtsız tavırları nedeniyle Hicabi'yle sürekli kavga eder. Alacaklılar ve karısının tavırları yüzünden iyice kayıtsızlaşan Hicabi ise eşine şiddet uygulayarak onu sindirmeye çalışır. İlgi ve sevgi ihtiyacı karşılanmayan Hasan evdeki bu ortamdan uzaklaşarak evden kaçma hayalleri kurar. Arno Gruen mutsuz bir aile ortamında büyüyen çocukların duygusal hâlini "beklentileri ve ihtiyaçları karşısında bir yankı, bir karşılık yoksa o zaman, korunuyor olmanın verdiği emniyet duygusu kaybolur ve yerini travmatize edici bir çaresizlik alır" (2012, s. 112) ifadeleriyle açıklar. Hasan içtenlik mekânı olma vasfını taşımayan ev ortamında korunma ve sevilme ihtiyaçları karşılanmadığı için kendini yalnız hisseder. Annesi Elif oğlunu huzursuz ev ortamından uzaklaştırarak mutlu bir şekilde büyümesini sağlamak amacıyla onu dayısının evine götürür. Fakat Hasan sessizlik içerisinde oturan ve Celil ile karısı arasında bağların kopma noktasına geldiği bu evde de aradığı sıcaklığı bulamaz.

Sevgi bakımından doyum sağlayan kişiler temel kişilik özelliklerini ve eğilimlerini görebilecek duruma gelirken bu sayede gerçekleşmemiş olan ama gerçekleştirilmesi gereken potansiyellerini tanıyarak bunları gerçekleştirme imkânına kavuşurlar (Frankl, 2015, s. 126). Eserde eşleri tarafından sevgi duygusundan mahrum bırakılan kadınların potansiyellerini fark etme ve gerçekleştirme olanaklarının ellerinden alındığı görülür. Norm karakter Elif dayanıklı ve kendisini güvende hissedeceği bir ev hayali kurar. Çünkü evleri her tarafından su almaktadır. Kocasını Hicabi ise sorumsuz ve aylak tavırlarıyla eşinin bu arzusunun gerçekleştirilmesini adına çaba göstermeyen birisidir. Kocasının sorumsuz davranışları karşısında bunalan Elif en büyük hayalinin gerçekleşmemesinden dolayı sinirlenir ve kocasıyla sürekli kavga çıkarır. Hamdi'nin dedesinin anlatıcı olarak aktardığı kavga sahnesi Elif'in maruz kaldığı şiddeti gözler önüne serer:

Bir yandan da başımı kaldırmış, onları görebilecekmişim gibi yukarıya bakıyordum. Ansızın bir gürültü koşturdu işte o sırada, birisi kocaman bir küp heybetiyle güp diye yere devrilirken, birisi anlaşılabilir bir sesle uzun uzun böğürdü. Ardından itişip kakıştılar bir süre, yıkılıp doğruldular, belki yuvarlana yuvarlana boğuştu ve sonunda, Hicabi var gücüyle bağırıp küfrederken Elif de ağlamaya başladı. O ağlayınca, otelcinin cinleri hepten ayaklandı sanki, tuttu Elif'i eski bir post gibi duvardan duvara çarptı. Yanık bir kedi sesiyle miyavladı Elif yere düştükçe, havada uçtukça tavuklar gibi ciyaktı ya da yerlerde sürüklendikçe körpe bir kuzu sesiyle meledi melemesine ya, öteki bana mısın demedi... Bir solukta Elif'in yedi sülalesine küfrü basarken, bir solukta da tuttu onu pencereye doğru fırlattı herhâlde ki, cam şangır şangır parçalandı birden, karanlıkta tuzla buz oldu... Hatta uça uça birkaç parçası gelip benim bir karış soluma düştü de, ben yüzümü kaldırıp gene, yukarı baktım... (KHK, s. 162).

Elif kocasının mesuliyetsiz tavırları karşısında çaresiz kaldığı ve ondan sevgi yerine şiddet gördüğü için hayalleri hakkında umutsuzluğa kapılır. Çocuklarının mutsuzlukları karşısında üzülen Elif oğulları Hasan'ı evdeki gerginlikten etkilenmemesi için kardeşi Celil'in evine götürür. Yaşadıkları olaylar karşısında Elif'in yüreğini burkan neden kocası Hicabi'nin kendilerini rahat ettirmek için sevgi ve emek vermemesidir.

Eserde Celil de eşi Nesime'ye sevgiyle yaklaşmaz. Başkışı Hasan'ın dayısı olan Celil kasabada insanlara güven vermeyen bir karakterdir. Bu yüzden kimse ona kız vermek istemez. Bunun üzerine Celil Nesime'yi kaçırarak evlenir. Evlenmelerinden sonra ise başlarından bela eksik olmaz. Önce evlerinde yangın çıkarırlar. Sonrasında ise kimliği belli olmayan birileri yatak odalarına bir şarjör dolusu mermi sıkar. Olaylar karşısında sinirlenen ve öfkesini boşaltabileceği kimse bulamayan Celil "*Bizi cayır cayır yakmaya çalışan herif mutlaka senin güzelliğine vurgundu!*" (KHK, s. 261) diyerek karısı Nesime'ye saldırır. Celil Nesime'ye şiddet uygulamakla kalmaz ve bundan sonra avlu dahil olmak üzere evden çıkışını yasaklar. Yaşananlardan sonra ise ev tamamen sessizliğe bürünür ve Celil ile Nesime arasındaki sevgi bağları kopar. Şiddet ve sevgisizliğin hüküm sürdüğü bir hayata mecbur bırakılan Nesime ilk fırsatta kocasının rızasıyla Almanya'ya gider. Bir defa mektup yazsa da daha sonra Celil'le iletişimi koparır. Nesime'nin evi ve kasabayı terk etmesinin sebebi kocasının şüpheleri yüzünden kendisinden sevgisini esirgemesidir. Celil'in kıskanç ve öfkeli tavırları aralarındaki muhabbet duygusuna zarar verici niteliktedir. Bu yüzden kendisini bütünleyebileceği ve güvende hissedebileceği sıcak bir ortam bulamayan Nesime çareyi kaçışta bulur.

## 2.4. Güçsüzlük

Bir şeyi yapabilmeye gücü yetme durumu, muktedir olma; kuvvet, kudret, güç anlamlarını imleyen iktidar Toptaş anlatılarında kurgusal yapıya ve anlatı kişilerine etkisi bağlamında anahtar kavramlardan birisidir. "İktidar denen şeyin bireyin kendi öz benliğini buluşunda, kimliğini kuruluşunda ve diğer insanlarla ilişkilerini düzenleyişinde ne kadar önemli olduğu sorusuna cevap arayan Toptaş, hükmetme arzusunun anlamaya çalışır ve bireyin bütün bu güç savaşımının ortasındaki yalnızlığını belirginleştirir" (Günay, 2010, s. 204). Bir yabancılaşma boyutu olarak iktidarsızlık kavramını da çağrıştıran güçsüzlük "insanların toplumsal çevrelerini etkileyememeleriyle ilgili duygularını, kaderlerinin kendi denetimleri altında olmayıp, dış güçler, başkaları ya da kurumsal düzenlemeler tarafından belirlendiği hislerini ifade eder" (Cevizci, 2005, s. 1728). Bunun yanı sıra güçsüzlük bireyin kurumsal yapılar ve örgütlenmeler karşısında gücünü ve iradesini kaybetmesiyle ortaya çıkan bir duruma işaret eder.

Yoksulluk ve unutulmuşluk içerisinde olan bir taşra kasabasında geçen olayların anlatıldığı *Kayıp Hayaller Kitabı*'nda muhtar, savcı, hâkim, jandarma ve korucu tipleri üzerinden devlet vatandaş ilişkisi kurgusal düzleme taşınır. Yoksulluk, işsizlik ve aile problemlerinin ele alındığı romanda bir film sahnesi üzerinden anlatılan olay biriminde Kevser'in çocuğunun ölümü sonrasında köye gelen devlet yetkililerinin yaklaşımları halk ile devlet arasında yaşanan iletişimsizliği ortaya koyar. Muhtar çocuğun ölümü sonrasında yetkilileri köye çağırır. Savcı, doktor ve komutanın köye ancak beş gün sonra gelebilmesi köy ile merkez arasındaki mesafeyi açıklayıcı niteliktedir. Savcının duygusal açıdan çöküş yaşayan annenin hâline aldırması, olayı anlattığı esnada ayrıntılara girmesine sinirlenerek Kevser'e bağırması, muhtarın ikramda bulunmak istemesi üzerine doktora bir an önce işimizi yapıp gidelim demesi soğuk ve halka tepeden bakan bürokratik yönetici tipinin yaklaşımları hakkında bilgiler verir. Olay yerine jandarmanın savcı ve hâkimden daha geç gelmesi ise halkın sorunlarına karşı yönetici mekanizmalarında bulunanların ilgisizliğini gösterir. Otopsi sonrasında karnı açılan çocuğun dikim işleminin acılı annesi Kevser'e yaptırılması da yetkililerin vatandaşla olan ilişkileri hakkında ipuçları verir.

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda taşrada halkın gözünde devleti temsil eden diğer önemli karakter korucudur. Özellikle kentleşme süreci öncesinde Anadolu kasabalarında ormancılardan, korucuların ve muhtarların halkın gözündeki rütbeleri önemlidir. Bu açıdan Toptaş'ın bu romanda korucu karakteri üzerinden halk devlet ilişkisine değinmesi dikkat çekicidir. Hasan'ın dayısı Celil'in karısının kaçarak Almanya'ya gitmesi sonrasında kendisini içkiye verdiği günlerde ailesini toplayarak başından geçenleri anlattığı hikâye korucuların köydeki tavırlarının anlaşılmasına olanak verir:

“Zaten koruculara yakalanırım diye her seferinde ödüm kopuyor benim!” dedi. Kimsenin ağzını açmasına fırsat vermeden, koruculara yedirdiği rüşvetleri anlattı sonra da bol bol; içirdiği rakıları hesaba vursa koskoca bir ovanın rahatça sulanabileceğini, verdiği paralar geri gelse şimdi hiç kuşkusuz bir at sürüsü satın alabileceğini ama görüldüğü gibi işte kasabadaki korucuların ensesi katmerlenip göbekleri şişerken kendisinin hâlâ beş parasız olduğunu, yani meteliğe kurşun attığını, üstelik Vehbi'ye olan borcunun gündün güne kabardığını, çünkü yüz derileri artık köseleden farksız olan korucuların varıp varıp onun hesabına yiyip içtiğini ve ne yapıp ettiyse bir türlü bu gidişin önüne geçemediğini anlattı da hiç beklenmedik bir anda şıp diye sustu (KHK, s. 265-266).

Devleti temsil eden korucular halkı korkutarak onlardan rüşvet almakta ve onları baskı altında tutmaktadır. Gücü, silahı ve otoriteyi elinde bulunduran korucular karşısında halk ise güçsüz bir durumda bir şey yapamamaktadır. *Kayıp Hayaller Kitabı*'ndaki savcı, jandarma ve korucu karakterleri halkı küçümseyen, onları değersiz gören gücü temsil eden karakterler olarak yer alırlar. Dolayısıyla romanda iktidar köylülerin gözünde tahakküm kurucu, baskılayıcı ve koşulsuz itaat bekleyen bir mekanizmaya dönüşür. İktidarı temsil edenlerin kendilerine gösterdiği bu yaklaşım nedeniyle karakterler güçsüzlük duygusuna kapılırlar.

Eserde roman karakterlerinin yaşadığı maddi imkânsızlıklar da onları güçsüzlük duygusuna kaynaklık eden bir unsur olarak görülür. Hicabi ile Elif'in aile huzurlarının bozulması Hicabi'nin geçimlerini sağlayacak düzenli bir gelire sahip olmamasındandır. Elif'in içinde oturacakları dayanıklı bir ev hayalinin gerçekleşmemesi yoksulluğa dayanır. Yaşanan maddi yoksunluk eşler arasında kavgaya neden olmakta ve evin çocuğu olan başkışı Hasan bu yüzden kendisini mutsuz hissetmektedir. Başkışı Hasan'ın dayısı Celil ve yengesi Nesime arasındaki geçimsizlikler de maddi sebeplere dayanır. Kasabadaki işsizlik ve yoksulluk karakterlerin hayattan kopuk, yalnız ve karamsar bir hâle bürünmelerine zemin hazırlar.

## 2.5. İletişimsizlik

Toplumsal yapının bir üyesi olarak insan diğer insanlarla kuracağı ilişki sonrasında kendisini tanımlama imkânı bulur. Karşısındaki insana kendisini tanıtan, duygularını aktaran birey karşısındaki tarafından anlaşılma ister. Bu doğrultuda gelişen iletişim “en yalın hâliyle bir duygu, düşünce, bilgi, beceri veya haberin muhtelif vasıtalarla bir kişiden diğerine karşılıklı olarak aktarılması” (Denizer, 2019, s. 288) olarak tanımlanır. İletişim aile, okul, iş ve her türlü ortamda bireyin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve başkalarıyla ilişki kurabilmesi için zorunlu bir süreç özelliği taşır. İnsanın yeryüzünde yalnız ve kendisi dışındakilerle iletişim kurmadan yaşayamayacağını belirten Erich Fromm bütün bedensel



gereksinimleri doyurulsa bile insanın başkalarıyla bir şeyler paylaşmadan hayatını devam ettiremeyeceğini ifade eder (1996, s. 38).

*Kayıp Hayaller Kitabı*'nda aile içi ve kasaba halkı arasında ortaya çıkan iletişimsizlik ortamı metne hâkim durumdadır. Roman kişilerinin yalnızlık, umutsuzluk ve karamsarlığının arka planında iletişimsizlik bulunur. Kişilerarası ilişkiden başlayarak toplumun geneline yayılan iletişimsizlik romanın çatışma zeminini oluşturur. Eserde 33 defa geçen sessizlik kelimesinin leitmotive dönüşmesi eserin izleksel kurgusunu şekillendirir. Eserin başkişisi Hasan'ın baba evi, Celil'in evi ve Hüseyin'in evinde huzursuzluk egemen durumdadır. Eşler arasındaki iletişimsizlik yüzünden aile fertleri, çocuklar üzüntü içerisinde. Hicabi ve Celil'in eşlerine şiddet uygulaması iletişim yollarının kapanmasına sebep olur. Kadınlar ve erkekler arasında yaşanan bu iletişimsizlik çocuklara olumsuz boyutuyla yansır ve karakterler karamsar ruh hâline bürünürler. Eserde duvarcı ustası olan Hicabi'nin karısı Elif'in arzu ve ihtiyaçlarını umursamaması eşler arasında kavgalar çıkmasına neden olur. Evde süren tartışmalar esnasında ortaya çıkan durum iletişimsizliğin boyutlarının anlaşılmasına olanak tanır:

O sırada gece uzadıkça uzardı tabii, karanlık derinleşirdi ve uğuldayıp duran rüzgâr susardı dışarıda, köpekler, böcekler ve horozlar susardı... Ağaçlar konuşuyorsa fısıll fısıll onlar da susardı belki, hatta taşların duruşu, kerpiç duvarların bakışı, sokakların kıvrıla büküle akışı ve kapının üstündeki çingırağın susuşu da susardı... Öyle ki, ıppısız kalırdı yeryüzü ve geçimini duvarcılıkla sağlayan babayla zavallı anne, yorgunluklarının en uç noktasında durup soluk soluğa saatlerce bakışlırlardı (KHK, s. 176-177).

Bu kavgalar sebebiyle evden kaçma arzusu taşıyan ailenin büyük çocuğu Hasan annesi tarafından dayısının evine götürülür. Çocuğun yuvasından ayrılmasına sebep olan evdeki iletişimsizlik ortamıdır. Hasan'ın bundan sonra kalacağı Celil dayısının evinde de eşler arasında sağlıklı bir iletişim söz konusu değildir. Celil karısını kaçırdıktan sonra başlarına gelen belalar sonrasında öfkelenir ve sinirini karısı Nesime'den çıkarır. Bu yüzden eşinden korkan ve duygularını açığa çıkaramayan Nesime çareyi Almanya'ya gitmekte bulur. Aileler sevgi temeli üzerine inşa edilmediği için çocuklar kendileriyle barışık ve hayat ile uyum içerisinde değillerdir.

Sessizlik ve suskunluğun hâkim atmosfere dönüştüğü eserde Kevser ile evlenemediği için mutsuz bir hayat süren Hamdi'nin dedesi kasaba sokaklarında tek başına dolaşır ve derdini paylaşacağı, iletişim kuracağı kimse bulamaz. Dedenin camide ve kasabanın iki kahvesinde selamlaşabileceği, konuşabileceği, duygularını aktaracağı kimse bulamaması iletişimsizliğin topluma yayıldığına işaret eder. Küçük taşra kasabalarında herkesin birbirinin derdine ortak olduğu, yardımlaşmak için elinden geleni yaptığı sosyal ortama bu eserde rastlanmaz.

## Sonuç

Küçük bir taşra kasabasında maddi imkânsızlıklar, sevgisizlik, iletişimsizlik ortamında varlık alanı inşa edemeyen karakterlerin yaşam öykülerinin ele alındığı eserde yaşadıkları evler anlatı kişileri için algısal düzlemde kapalı/dar özelliklere sahiptir. Başkişi başta olmak üzere, norm karakterler ve kart karakterler arzuladıkları hayatı yaşamaktan mahrum kalırlar, istedikleri insanlarla evlenemezler, huzur içerisinde yaşamak istedikleri bir yuva kuramazlar, iki kahvesi ve az sayıda nüfusu olan kasabanın boğucu atmosferinde kendilerine layık görülen yaşamın sınırları içerisinde hapsolürler. Kronolojik bir zaman akışının olmadığı eserde kurgu karakterleri için zaman donuklaşır ve adeta akışını yitirir. Geçmeyen, geçemeyen zamanın akışsızlığında hapsolan karakterlerin hisleri, duyguları çoğulcu anlatıcının bakış açısıyla farklı perspektiflerden aktarılır. Toplumun veya kendilerinin çizdiği sınırların dışına çıkabilme olanağına kavuşamayan anlatı kişileri yalnızlığa, umutsuzluğa, güçsüzlüğe kapılarak yaşamlarını sürdürmek mecburiyetinde kalırlar. İç monolog, iç çözümleme, geriye dönüş ve bilinç akışı yöntemleriyle karakterlerin yaşadığı acılar, hüznler ve yaşanamamışlıklar açığa çıkarılır.

## Kaynakça

Alver, K. (2010). Taşranın halleri ve öykü. *Heceöykü Dergisi*, 41, 79-81.

Aktaş, Ş. (1984). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Birlik Yayınları.

- Bachelard, G. (1996). *Mekânın poetikası*. (A. Derman, Çev.). Kesit Yayınları.
- Bergen, L. (2016). *Kenti durduran şehir*. MGV Yayınları.
- Bora, T. (2005). Taşralaşan ve taşrasını kaybeden Türkiye. Bora T. (Ed.). *Taşraya bakmak*. İletişim Yayınları.
- Borgna, E. (2014). *Melankoli*. (M. M. Çilingiroğlu, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Borgna, E. (2015). *Bekleyiş ve umut*. (M. M. Çilingiroğlu, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Borgna, E. (2018). *Ruhun yalnızlığı*. (M. M. Çilingiroğlu, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Bourneur, R. ve Quillet, R.(1989). *Roman dünyası ve incelenmesi*. (H. Gümüş, Çev.). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Cevizci A. (2005). *Paradigma felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Civaloğlu-Sevindik, B. (2021). *Hasan Ali Toptaş'ın eserlerinin incelenmesi: yapı-tema*. [Doktora Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Denizer, N. (2019). İletişim çağındaki iletişimsizlik problemine ilâhî bir çözüm: Kur'an'da iletişim ilkeleri ve konuşma adabı. 5. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*. Bandırma. UBAK: Asos Yayınları: 288-299.
- Eliuz, Ü ve Uyar, F. (2018). Varoluşsal çıkışın engeli: Hasan Ali Toptaş'ın sonsuzluğa nokta romanında baba. Argunşah H. (Ed.). *Sessizliğin gölgesinde Hasan Ali Toptaş kitabı* içinde. Kesit Yayınları.
- Ertürk, M. (1997). Havz-ı kevser maddesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C.16, ss.546-549). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Forster, EM. (2001). *Roman sanatı*. (Ü. Aytür, Çev.). Adam Yayınları.
- Frankl, V. (2015). *İnsanın anlam arayışı*. Okyanus Yayınları.
- Fromm, E. (1996). *Sağlıklı toplum*. (Y. Salman ve Z. Tanrısever, Çev.) Payel Yayınları.
- Göka, E. (2020). *Yalnızlık ve umut*. Kapı Yayınları.
- Gruen, A. (2012). *Empatinin yitimi-kayıtsızlık politikası üzerine*. (İ. İga, Çev.). Çitlembik Yayınları.
- Günay, Ç. (2010). *Hasan Ali Toptaş'ın romanlarında iktidar ve gölgesiz erkek*. içinde s. 204.: Varlık M. (Ed.). *Efendime söyleyeyim*. İletişim Yayınları. (Söyleşi tarihi: 2010).
- Gürbilek, N. (2005). *Yer değiştiren gölge*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kierkegaard, S. (2017). *Ölümcül hastalık umutsuzluk*. (M. M. Yakupoğlu, Çev.). (8. Baskı). Doğu Batı Yayınları.
- Korkmaz, R. (2015). *Romanda dramatik aksiyonu sağlayan değerlerin görüntü seviyeleri üzerine bazı öneriler* içinde (s.100-114). *Yazınsal okumalar*. Kesit Yayınları.
- Korkmaz, R. (2018). *Sabahattin Ali'nin romanlarında karakterler/ kişiler dünyası*. İçinde. *Romanda kişiler dünyası*. Akçağ Yayınları.
- Stevick, P. (2004). *Roman teorisi*. (S. Kantarcıoğlu Çev.). Akçağ Yayınları.
- Talası, G. (2017). *Grinin ara sokakları*. içinde (s. 48-55). M. Varlık (Ed.). *Başlarken yalnızsın, bitirdiğinde daha da yalnız*, Hasan Ali Toptaş. Everest Yayınları. (Söyleşi tarihi: 1997).
- Tekin M. (2010). *Roman sanatı, romanın unsurları*. Ötüken Neşriyat.

- Tekin, Z. (2011). *Hasan Ali Toptaş'ın romanlarının yapı ve tema bakımından incelenişi*. [Yüksek lisans tezi]. Dicle Üniversitesi.
- Toptaş, H.A. (2016). *Harfler ve notalar*. Everest Yayınları.
- Toptaş, H.A. (2017). *Kayıp hayaller kitabı*. Everest Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*. (11. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.

## Sonnotlar

<sup>1</sup> Kayıp Hayalleri Kitabı eserinden yapılacak alıntılarda yazar ismi zikredilmeyecek ve KHK kısaltması ile referans gösterilecektir.

**Sorumlu Yazar / Corresponding Author:** Dr. Öğr. Üyesi Fatih UYAR

**Çatışma Beyanı / Conflict Statement:** Yazar bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisinin bulunmadığını, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmiştir.

**Etik Beyanı / Ethical Statement:** Yazar bu makalede "Etik Kurul İzni"ne gerek olmadığını beyan etmiştir.

**Destek ve Teşekkür / Support and Thanks:** Yazar bu çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmadığını beyan etmiştir.

Yayımlanan makalede araştırma ve yayın etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'nin editör ve yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.